د کاروبار لپاره تمویل

طیب سکون
SAKOON

لیکوال:طیب سکون

لارښود استاد: پوهنیار ریحان اللّٰه رحیمي

Ketabton.com

(c) ketabton.com: The Digital Library

تمویل

هر فعالیت او کاروبار د یو لړ مالي او پولي وسایل شتون ته اړتیا لري، تصدۍ او شرکتونه باید د خپلو اقتصادي فعالیتونو د ترسره کولو لپاره مالي او پولي وسایل په واک کې ولري تر څو د هغوی په درلودلو سره وتوانیږي، چې خپل هدف وړ فعالیتونه ترسره کړي. زیات شمېر تصدۍ او سهامي شرکتونه د پانګو اچونو لپاره کافي مالي او پولي وسایل په واک کې نه لري؛ پس اړ دي چې د هدف وړ پانګه اچونو د ترسره کیدو په موخه مالي او پولي وسایل د نورو مالي ادارو څخه په لاس راوړي، تر څو د مالي او پولي وسایلو کمښت جبران کړي.

دا چې دغه پولي او مالي وسایل څه ډول په لاس راوړو او ترلاسه شوي مالي او پولي وسایل څه ډول تنظیم کړي، نو اړینه ده چې د تمویل د علم څخه باخبره وواسو. دا چې د یوې تصدۍ او شرکت پانګه د مالک د پانګې، عامه اسهامو، خاصو اسهامو او قرضونو څخه تشکیل شوي وي؛ نو تمویل ددوی ترمنځ د مفادو د توزیع سیاست، د اسهامو انشقاق، نشر او قیمت گذاري، د نقدو پیسو جریان، د پیسو تهیه او تنظیم او داسې نور مسایل تر مطالعې لاندې نیسي.

په دغه سمینار کې به د کاروباري تمویل په اړه لازم معلومات ترلاسه کړئ.

د اقتصاد په ادبیاتو کې د پانګې تهیه کولو ته تمویل ویل کیږي. یا په بله وینا د یو فعالیت لپاره د پیسو برابرولو ته تمویل ویل کیږي.

که چېرته د یو کاروبار لپاره پیسې تهیه شي دې ته کاروباري تمویل وایې، که چیرې د دولت د فعالیتونو د مخ ته وړلو لپاره پیسې تهیه شي دې ته عامه تمویل وایې او که چیرته د یو شخص لخوا د فعالیت د ترسره کولو لپاره پیسې تهیه شي دې ته انفرادي تمویل وایې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاروباري تمویل: د لومړي ځل لپاره د یو کاروبار د پیل کیدو په خاطر او همدارنګه د کاروبار د پیل څخه وروسته د کاروبار د توسعې او پراختیا په خاطر د پولي پانګې برابرولو ته د کاروبار تمویل کیږي.

هر ډول کاروبار (که تولیدي وي که تجارتي، همدارنګه که مشتریانو ته اجناس عرضه کوي او که خدمت) په ښه شکل د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره تمویل ته اړتیا لري. د یو کاروبار د تمویل مقدار د کاروبار د شکل، نوعیت او حجم په پام کې نیولو سره فرق کوي. د مثال په ډول: د یواځیني مالکیت کاروبار په پرتله په سهامي شرکتونو کې زیات مقدار پولي پانګې او پیسو ته اړتیا ده.

کاروبار ولې تمویل ته اړتیا لري؟

ځواب:

الف: هر کاروبار د خپلو فعالیتونو د ترسره کولو لپاره په شکل د اشکالو یو اندازه ثابتو شتمنیو (ځمکه، ماشین الات، فرنیچر، موټرې، تجهیزات او داسې نور... .) ته اړتیا لري؛ چې پرته لدې شاید د یو کاروبار پیل کیدل او په ښه شکل سره پر مخ تلل ممکن نه وي د نوموړو شتمنیو د اخیستلو لپاره تمویل ضروري دی.

ب: د یو کاروبار د ورځنیو فعالیتونو د ترسره کولو په نتیجه کې زیات شمیر مصارف رامنځته کیږي. د بیلګې په ډول: د اموالو خریداري، د مزد و معاش ورکړه، د بریښنا بیل، د سود تادیه کول، د اشتهاراتو مصارف او داسې نور... .

چې د نوموړو مصارفو د پوره کولو لپاره هم تمویل ضروري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کاروبار بڼې(form of business Organization):

دا چې د کاروبار د تمویل مضمون اصلي او عمده موضوع د کاروبار د بیلابیلو شکلونو لپاره د اړتیا په وخت کې د خپلنی پانګې، پردی پانګې په شکل له بیلابیلو سرچنیو څخه د پولي پانګې او پیسو تهیه کول دي؛ نو مخکې له دې چې د کاروبار د تمویل په منابعو بحث وکړو لومړی باید د کاروبار د عمده شکلونو په اړه معلومات ولرو.

۱. یواځینی مالکیت Sole proprietorship:

د کاروبار دغه شکل تر ټولو پخوانی او ساده شکل دی. په یواځینی مالکیت کې د کاروبار ټوله سرمایه د ي، شخص له لوري کاروبار ته راوړل کیږي. په یواځیني مالکیت کاروبار کې یوازې یو نفر د کاروبار مالک وي او د کاروبار په هکله ټول تصمي نیونه هم د همدې یوه نفر په لاس کې وي.

د یواځیني مالکیت کاروبار ګټې:

۱. دغه ډول کاروبار په اسانی سره رامنځته کیږي.

۲. د کاروبار مالک کولای شي خپل کاروبار ختم کړي.

۳. د کاروبار ټوله ګټه یواځې یو نفر ترلاسه کوي.

۴. سهامي شرکت په څیر دوه ځل مالیه پکې نه شته.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵. د کاروبار مالک په تصمیم نیونه کې بشپړ خپلواک وي.

د یواځینې مالکیت کاروبار نیمګړتیاوې:

۱. ګټه یې د سهامي او نورو شرکتونو په پرتله کمه وي.

۲. دا چې د کاروبار مالک یو نفر وي نو د کاروبار په مدیریت کې هم ستوونزې وي.

۳. د پور ترلاسه کولو کې اکثرهع ستونزې لري.

۴. دا چې پانګه دېکې کمه وي نو د یواځیني مالکیت کاروبار د پراختیا چانس هم کم وي.

۵. کیدایشي ډیر ژر له منځه لاړ شي.

۲. شرکت Partnership

د کاروبار هغه شکل ته واي چې په هغه کې دوه یا څو کسان د یو لیکلي او یا هم شفاهي قرارداد په اساس خپلې پانګې سره یو ځای کوي او د ګټې په ګډه سره کاروبار ترسره کوي. پدې شرط چې ګټه او تاوان به د شریکانو ترمنځ شریک وي.

د شرکت ګټې:

۱. په اسانی سره رامنځته کیږي.

۲. پانګه پکې زیاته وي.

۳. د کاروبار مدیریت پکې ښه وي.

۴. د ټولو شریکانو له لوري تصمیم نیونه کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د شرکت نیمګړتیاوي:

۱. د شریکانو ترمنځ شخړې او اختلاف رامنځته کیږي.

۲. د سهامي شرکت په پرتله د شرکت موده کمه وي، ځکه د یو شریک په مړینې سره شرکت له منځه ځي.

۳. د شرکت څخه د خپلې سرمایې په ایستلو کې ستوونزې.

۳. سهامي شرکت یا کمپنی Corporation:

سهامي شرکت د کاروبار هغه شکل دی چې د قانون په رڼا کې د حکمي شخص حیثیت لري او د قانون په رڼا کې د کاروبار مالکان جدا او کاروبار جدا وي. سهامي شرکت په خپل نوم سره کولای شي د حقیقي شخص په څیر د مالي ادارو او نوور ډلو سره مختلف ډوله کاروباري معاملات ترسره کړي لکه: د پور اخستل او ورکول، د شتمني،و اخستل او پلورل او داسې نور... .

د سهامي شرکت ګټې:

۱. د سهامي شرکت د شتون موده ډیره وي.

۲. د یواځینې مالکیت او شرکت په پرتله پانګه پکې ډیره وي.

۳. مدیریت یې ډیر منظم وي.

۴. ګټه یې ډیره وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سهامي شرکت نیمګړتیاوي:

۱. ددې ډول شرکت تاسیس ډېر ستونزمن وي او ډېر قانوني مراحل لري، ډېر وخت نیسي او په تاسیس کولو یې ډېرې پیسې مصرفیږي.

۲. مالیه ورکړه پکې ډېره وي.

۳. د سامي شرکت مدیر د سهامي شرکت سهم لرونکو مفادو پر ځای خپلو مفادو پسې ګرځي.

۱. د کاروباري تمویل منابع (source of business finance):

د کاروباري تمویل لپاره دوه سرچینې وجود لري خپله پانګه او پردۍ پانګه؛ که چیرته د کاروبار لپاره پیسې د پور په شکل ترلاسه شي دې ته پردی تمویل وایې او که چیری د کاروبار لپاره پیسې د مالکینو پواسطه برابر شي دې ته خپلنې تمویل (Equity finance) وایې.

د کاروبار لپاره پیسې له لاندې لارو څخه تمویل کیږي:

الف. پردی تمویل (Debit finance): د مشتریانو څخه د وخت څخه وړاندې د پیسو ترلاسه کولو د تمویل څخه عبارت دی. ځینې کاروبار اداري په ټولنه کې د ښه شهرت څخه برخمن وي چې د دوی اجناسو او یا خدماتو ته ډېره تقاضا موجوده وي، نو دغه کاروباري اداري د مشتریانو څخه پیسې په پیشکي ډول اخلي او بیا وروسته ورته اجناس او یا خدمات وړاندې کوي، چې دې ته پردی تمویل ویل کیږي.

د پردې تمویل په لاندې ډول ډولونو ترلاسه کیدای شي:

۱. بانک څخه نقده پیسې اخستل(cash credit):

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځینې کاروباري اداري د خپل کاروبار تمویل لپاره د بانک څخه نقدې پیسې د تضمین په بدل کې ترلاسه کوي (البته دغه تمضمین معمولاً د جایدادونو اسناد وي) او د پیسو څخه د استفادې په مقابل کې بانکونو ته سود ورکوي.

۲. د اجناسو پور:

ځینې وخت بانکونه خپلو مشتریانو ته د ټاکلې مودې لپاره د نقدو پیسو پر ځای د هغوی د ضرورت وړ اجناس تهیه کوي. کله چې دغه ټاکلې موده پوره کیږي، مشتریانو بانک ته ددغې جنس قیمت جمع کوي چې ورسره، ورسره بانک ته د بانک ګټه هم د نقدو پیسو په شکل تادیه کوي.

د مثال په توګه داسې فرضوو چې احمد یو جنراتور ته ضرورت لري، بانک نوموي ته د نقدو پیسو پر ځای جنراتور اخلي چې ددغې جنراتور اصلي قیمت ۳۰۰۰ افغانۍ دی، خو د نوموړي کس اړ دی چې بانک ته یو کال وروسته د شوي قرارداد په اساس ۴۰۰۰ افغانۍ تادیه کړي.

۳. د ګټې ایسارول:

دا پدې مفهوم کله چې کاروبار ګټه وکړي، د شریکانو د توافق په اساس ټوله ګټه یا د ګټې یوه برخه په کاروبار کې د نورې پانګې اچونې لپاره ایساریږي او نور د کاروبار پر شریکانو ویشل کیږي.

۴. اجاره:

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځينې وخت کاروباري اداري د خپل کاروباري فعاليت د مخته وړلو لپاره يوه ځمکه، يو کور، يو ماشين، موټر او نور د معلومې مودې لپاره په اجاره اخلي، کله چې موده پوره کيږي دغه ځمکه، کور، ماشين، موټر او يا نور څه بيرته خپل اصلي خاوند ته ورکول کيږي، البته ددغو شتمنيو د استفادې په مقابل کې د کاروبار پيسې (کرايه) چې دا هم په پردۍ تمويل کې شامل کيږي.

۵. اوور ډرافټ:

د اوور ډرافت د قرار داد په اساس يو سوداګر د خپلو پيسو ترڅنګ چې په خپل بانکي حساب کې يې لري کولای شي چې يوه اندازه نورې ټاکلې پيسې هم د بانک څخه ترلاسه کړي. کله چې نوموړي سوداګر د خپلو پيسو پرته نورې ټاکلې پيسې د بانک څخه ترلاسه کوي په نوموړو پيسو باندې سود وضع کيږي.

د مثال په ډول علي په خپل بانکي حساب کې سل زره افغانۍ لري، خو د بانک د قرارداد پر اساس نوموړی کولای شي چې د سل زره افغانيو تر څنګ پنځوس زره نورې هم د بانک څه ترلاسه کړي، کله چې علي د سل زره افغانيو پرته هر څومره پيسې (پنځوس زره يا لدې کمې) وباسي په هماغه اندازهورباندې سود وضع کيږي، داسې فرضوو چې علي د بانک څخه ۱۲۰۰۰۰ افغانۍ وباسي، نو پدې وخت کې علي مجبور دی چې په ۲۰۰۰۰ افغانيو باندې بانک ته سود ورکړي، نه په ۱۲۰۰۰۰ افغانيو باندې ځکه چې ۱۰۰۰۰۰ افغانۍ خو د علي خپلې پيسې دي او دغه ۲۰۰۰۰ افغانۍ د اوور ډرافت په شکل د بانک څخه وباسي.

د اوور ډرافټ پيسو فيصدي نظر بانکونو ته فرق کوي.

پردي تمويل زيانونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ـ د سود تادیه کول:

کله چې د کاروبار د تمویل لپاره پیسې په پور واخستل شي یو تاوان یې دادې چې ددغې پور سود باید تادیه شي.

ـ پور ورکوونکي کاروباري محکمې ته راکش کیدلی شي:

که چیرې کاروبار په خپل وخت کې پور ورکوونکي ته د هغه پور یا سود په ټاکلي وخت کې ور نه کړي، نو پور ورکوونکی کولای شي، دغه کاروباري محکمې ته راکش کړي.

د پوریز یا پردي تمویل ګټې:

۱. د کاروبار پراختیا:

نغدې پیسې په کاروبار کې د ملا د تیر حیثیت لري، نو ویلی شو چې نغدې پیسې د کاروبار په پراختیا کې د پام وړ رول لري او پرته د نغدو پیسو څخه یو کاروبار نه شي کولای پراختیا وکړي.

۲. پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري:

پور ورکونکي د کاروبار په چارو کې د مداخلې حق نه لري دوی صرف کولای شي چې خپلې پیسې جمع سود په ټاکلي موده کې د کاروباري نه ترلاسه کړي، مګر که چیرته دغه پیسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پور پر ځای د یو شمیر کسانو لخوا پدې شرط راوړل شي چې نومړي کسان د کاروبار مالکین وګڼل شي. نو بیا هغوي کولای شي چې د کاروبار په تصامیمو کې هم مداحله وکړي.

۳. ګټه:

کله چې کاروبار ګټه وکړي، نو د کاروبار مالک ددې ګټې کمه برخه پور ورکوونکي ته د هغې د پور په بدل کې ورکوي او د ګټې ډیره برخه د کاروبار مالک سره پاتې کیږي، مګر ددې برعکس که همدغه پیسې یو چانه واخستل شي او ددې پیی‌و په بدل کې هغه په کاروبار کې شریک کړای شي نو بیا نیم په نیمه هغه ته د هغې د شراکت له وجهې ورکول کیږي.

۴. بیړنی جاري مصارف:

ددې لپاره چې یو کاروبار د ځنډ او ځنډ سره مخامخ نه شي، یو کاروباري کولای شي چې د خپلو عاجلو او بیړنیو مصارفو د تمویل لپاره پور ترلاسه کړي، نو د پور ګټه همدا شوه چې کاروبار له ودریدو (توقف) څخه وساتل شي.

۵. د کاروبار د انحلا مخنیوی:

ځینې وخت کاروبار د انحلال سره مخ وي او کاروباري نه شي کولای چې خپل مصارف تمویل کړي نو دغه وخت کې کاروباري کولای شي پور ترلاسه کړي او د انحلال مخنیوي وکړي.

٦. د پور په برخه کې د اعتبار ترلاسه کول:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کله چې کاروباري خپل پوروونه په خپل وخت تادیه کړي، نو کاروباري د قرضي په برخه کې اعتبار ترلاسه کوي او په راتلونکي کې کولای شي چې په اسانۍ سره پور ترلاسه کړي.

خپلنی تمویل (Equity finance):

کله چې د کاروبار د مخته وړلو لپاره د کاروبار د مالکینو یا مالک لخوا پیسې برابرې شي دې ته خپلنې تمویل ویل کیږي. مثلاً ادریس سل زره افغانۍ لري پر همدې پیسو غواړي یو کاروبار پیل کړي چې دغه سل زره افغانیو ته خپلنې تمویل وایې.

د خپلني تمویل ګټې:

۱. د اوږدې لپاره پانګه:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو دا پیسې د اوږدې مودې لپاره په کاروبار کې باتې کیږي.

۲. د پور له اندیښنو خلاصون:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو کاروباري به د د پور له اندیښنو خلاص وي.

۳. په پور ورکونکي باندې د ګټې نه ویشل:

دا پدې معنا کله چې د یو کاروبار لپاره پیسې د مالک یا مالکینو له خوا راوړل شي نو ټوله ګټه همدوې ته پاتې کیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴. د پور ترلاسه کولو وړتیا:

کله چې کاروباري اداره د چا نه پوروړي نه وي، نو خلک په کاروبار باندې اعتبار کوي او په اسانی پور ورکوي.

د خپلنې تمویل زیانونه:

۱. غیر ضروري نقدې پیسې:

که چیرته کاروبار تمویل لپاره د خپلو پیسو نه استفاده وشي، نو ځینې وخت ددې امکان شته چې د پیسو د ی،ې برخې نه استفاده ونه شي چې دې ته غیر ضروري نقدې پیسې وایې.

۲. د پیسو په تخصیص کې د نظر نه یووالی:

چون کاروبار ته د مختلقو شریکانو له لوري پیی‌ې راوړل شوي دي، نو ددغو پیسو په تخصیص کې هم مختلف نظرونه موجود وي چې پایله کې ستونزې را ولاړیږي.

پای

۳۰/۲/۱۳۹۷

(c) ketabton.com: The Digital Library

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library